

הלכות מכירה פרק כט

א. שלושה אין מקחן מקח ואין ממכרן ממכר, דין תורה: החרש, והשוטה, והקטן. אבל חכמים תקנו שיהיה החרש והקטן נושא ונותן במטלטלין ומעשיו קיימין, משום כדי חייו.

ב. החרש פיצד נושא ונותן: חרש שאינו לא שומע ולא מדבר, או שמדבר ואינו שומע כלום מוכר ולוקח ברמיזה במטלטלין, אבל לא בקרקע. אף במטלטלין, לא יתקיימו מעשיו, עד שבודקין אותו בדיקות רבות, ומתישבין בדבר.

ג. אלים ששומע ואינו מדבר, או מי שנשתתק מקחו מקח, וממכרו ממכר, ומתנותיו קיימות בכל, בין במטלטלין בין בקרקע: והוא שיבדק כדרך שבודקין לגטין, או יכתב בכתב ידו.

ד. השוטה אין מקחו מקח, ואין ממכרו ממכר, ואין מתנה ממתנותיו קיימת. ובית דין מעמידים אפטרופוס לשוטים, כדרך שמעמידין לקטנים.

ה. מי שהוא עת שוטה ועת שפוי, כגון אלו הנכפין בעת שהוא שפוי, כל מעשיו קיימין, וזוכה לעצמו ולאחרים, ככל בן דעת. וצריכין העדים לחקר הדבר היטב, שמא בסוף שפיותו ובתחלת שטיותו עשה מה שעשה.

ו. קטן עד שש שנים, אין הקנייתו לאחרים כלום. ומשש שנים עד שיגדיל, בודקין אותו: אם יודע בטיב משא ומתן מקחו מקח, וממכרו ממכר, ומתנתו מתנה, בין בדבר מרבה בין בדבר מועט, בין מתנת בריא בין מתנת שכיב מרע. ודבר זה מדברי חכמים כמו שבארנו, כדי שלא יבטל ולא ימצא מי שימכר לו ולא יקח ממנו. והכל במטלטלין; אבל בקרקע אינו מוכר ולא נותן, עד שיגדיל.

ז. במה דברים אמורים, בקטן שאין לו אפטרופוס; אבל אם היה לו אפטרופוס אין מעשיו כלום אפלו במטלטלין, אלא מדעת האפטרופוס: שאם רצה לקיים מקחו וממכרו ומתנתו במטלטלין, מקיים.

ח. בודקין את הקטן לידע אם יודע טיב משא ומתן או אינו יודע, עד שיגדיל: לפי שיש שם קטן נבון, שהוא יודע והוא בן שבע; ויש אחר שאפלו הוא בן שלוש עשרה, אינו יודע טיב משא ומתן.

ט. קטן היודע בטיב משא ומתן שאין לו אפטרופוס, שנשא ונתן במטלטלין, וטעה דינו כדין הגדול: פחות משתות, מחילה; שתות, תחזור ההוניה; יתר על שתות, בטל המקח כמו שבארנו.

י. אני אומר שאין מקח הקטן וממכרו קיימין במטלטלין, אלא בשמשוך או המשיך. אבל אם נתן מעות על המקח, וחזר בו אינו מקבל מי שפרע; ואחרים שחזרו בו, עומדין במי שפרע.

יא. וכן אם קנה מיד הקטן, או השכיר מקום המטלטלין, וחזר בו לא קנה הלוקח: שאין מוציאין מיד הקטן בדין, ואין הקנין מיד הקטן כלום שהקנין בשטר, ואין העדים חותמין אלא על שטר אדם גדול.

יב. וכן קטן שקנה מטלטלין מאחרים, וקנו מידן, או שכר מהם המקום לא קנה עד שימשך, לפי שאינו זוכה בדרכים שזוכין בהן הגדולים. ראיה לדבר שאין חצרו שלקטן ולא ארבע אמות שלו קונין לו, מפני שנתרבו מדין שליחות ולא מדין ידו כמו שיתבאר, ולא יהיה הקנין או שכירות המקום, גדול מחצרו. אבל הקטנה שנתרבת חצרה מידה, תקנה המטלטלין מאחרים, אם קנו מידן, או בשכירות מקום.

יג. יראה לי שקטן שקנה קרקע, ונתן דמים, והחזיק תעמד בידו, אף על פי שאין ממכרו בקרקע כלום: שהקטן כמי שאינו לפנינו הוא; וזכין לאדם שלא בפניו, ואין חבין לו אלא בפניו.

יד. קטן שהגדיל, והביא הזכר שתי שערות אחר שלוש עשרה שנה, והבת אחר שתיים עשרה שנה אף על פי שאינו יודע בטיב משא ומתן מקחו מקח, וממכרו ממכר, ומתנתו מתנה במטלטלין; אבל בקרקע, אין מעשיו קיימין, עד שיהיה יודע בטיב משא ומתן, אחר שיגדיל.

טו. במה דברים אמורים, בקרקע שלו. אבל קרקע שירש מאבותיו, או משאר מורישיו אין ממכרו ממכר, עד שיהיה בן עשרים שנה, אף על פי שהביא שתי שערות, ואף על פי שיודע בטיב משא ומתן: שמא ימכר בזול, מפני שדעתו נוטה אחר המעות; ועדין לא נתישבה דעתו בדרכי העולם.

טז. מתנתו כשהוא פחות מבן עשרים בין מתנת בריא בין מתנת שכיב מרע, הרי זו קיימת: שאלו לא הגיעה לו הנזה גדולה, לא נתן; והוא דבר שאינו מצוי תמיד. ואמרו חכמים תתקיים מתנתו, כדי שיהיו דבריו נשמעין.

יז. במה דברים אמורים שהוא מוכר בקרקע אביו כשהוא בן עשרים, כשהביא שתי שערות, או כשנלדו לו סימני סריס. אבל אם לא הביא, ולא נעשה סריס עדין קטן הוא, ואין ממכרו בקרקע ממכר ואפלו בנכסיו, עד שיגיע לרב שנותיו.

יח. מי שמכר בין בנכסיו בין בנכסי אביו, ומת, ובאו קרוביו וערערו שהיה קטן בעת שמכר, ובקשו לבדקו אין שומעין להם לנולדו; ועוד, שהסימנים עשויין להשתנות במיתה. וחזקה היא שאין העדים חותמין על השטר, אלא אם כן ידעו בודאי שהמוכר גדול.

יט. פחות מבן עשרים שמכר קרקע אביו חוזר ומוציא מיד הלוקח, בין קדם עשרים בין לאחר עשרים; ומוציא מן הלוקח כל הפרות שאכל. ואם הוציא הוצאות, או שנטע וזרע שמין לו, ומחזיר את השאר.

כ. כדין זה הורו רבותי. ואני אומר שאפלו קטן שמכר קרקע מנכסי אביו, וכשנעשה בן עשרים לא מחה אינו יכול לחזור: שכיון שלקח המעות, ונשתמש הלוקח בקרקע זו בפניו כשהוא בן עשרים ולא מחה נתקימה ביד הלוקח, שהרי רצה בממכרו.

כא. השכור מקחו מקח, וממכרו ממכר, ומתנותיו קיימין. ואם הגיע לשכרותו שללוט, והוא השכור שעושה ואינו יודע מה יעשה אין מעשיו כלום, והרי הוא כשוטה או כקטן פחות מבן שש.